

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PIRMĀ NODAĻA

LIETA M.K. pret LATVIJU

(Iesniegums Nr.26035/23)

SPRIEDUMS

8.pants • Pozitīvie pienākumi • Ģimenes dzīve • Nacionālās tiesas neizskata jautājumu par iesniedzējas pagaidu saskarsmi ar viņas kādreizējās partneres bērnu, gaidot pamatlietas iznākumu saskarsmes ar bērnu jautājumā • Nav bioloģisku saikņu, bet ir ciešas personiskas saites, radot faktisku vecāka-bērna saikni • Īpašas rūpības trūkums • Saskarsmes liegums tiesvedības laikā ar būtiskām sekām iesniedzējas attiecībām ar bērnu, kam bija ietekme pamatlietas iznākumā

Sagatavojis Tiesas Sekretariāts. Tiesu nesaista

STRASBŪRA

2025.gada 3.jūlijs

GALĪGS

03/10/2025

*Šis spriedums ir galīgs atbilstoši Konvencijas 44.panta 2.punktam.
Tajā var tikt veikti redakcionāli labojumi.*

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Lietā M.K. pret Latviju,

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Pirmā nodaļa), sanākusi kā Palāta šādā sastāvā:

Ivana Jelić, priekšsēdētāja,
Erik Wennerström,
Frédéric Krenc,
Davor Derenčinović,
Alain Chablais,
Artūrs Kučs,
Anna Adamska-Gallant, tiesneši,
Raffaele Sabato,
Alena Poláčková, tiesneši aizvietotāji,

un *Ilse Freiwirth*, nodaļas sekretāre,

Ņemot vērā:

iesniegumu (Nr.26035/23), ko 2023.gada 19.jūnijā pret Latvijas Republiku atbilstoši Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 34.pantam iesniedza Latvijas valstspiederīgā M.K. (iesniedzēja); lēmumu iesniegumu nosūtīt Latvijas valdībai (Valdība) apsvērumu sniegšanai;

lēmumu neatklāt iesniedzējas identitāti sabiedrībai;

pušu apsvērumus;

Apspriedusies slēgtā tiesas sēdē 2025.gada 10.jūlijā,

Pasludina šādu spriedumu, kas pieņemts minētajā datumā:

IEVADS

1. Lieta ir saistīta ar situāciju, kurā valsts institūcijas lietā par bērna saskarsmi neizlēma jautājumu par iesniedzējas pagaidu saskarsmes tiesībām ar viņas bijušās partneres bērnu, ar kuru viņai nebija bioloģisku saikņu, bet par kuru viņa bija vairākus gadus kopš bērna dzimšanas, esot attiecībās ar viņa māti, rūpējusies.

FAKTI

2. Iesniedzēja ir dzimusi 1983.gadā un dzīvo Ulbrokā. Viņu pārstāvēja Rīgā praktizējoša zvērināta advokāta D. Rone.

3. Valdību pārstāvēja tās pārstāvja vietniece E.L. Vītola.

4. Lietas faktiskos apstākļus, kādus tos iesniegušas puses, var apkopot šādi.

I. FONĀ INFORMĀCIJA

5. 2012.gadā iesniedzēja uzsāka kopdzīvi ar savu viendzimuma partneri E.G.

6. 2016.gadā E.G. mākslīgās apaugļošanas ceļā laida pasaulē bērnu. Iesniedzēja tajā pašā mājsaimniecībā turpināja dzīvot ar E.G., un viņas rūpējās par bērnu kopīgi. Bērns iesniedzēju sauca par “mammu M.”.

7. 2022.gada februārī iesniedzēja un E.G. šķīrās. Atbilstoši iesniedzējas teiktajam pēc viņu šķiršanās E.G. neļāva viņai uzturēt kontaktu ar bērnu.

A. Lēmumi par pagaidu aizsardzību

8. 2022.gada 11.februārī iesniedzēja lūdza piešķirt viņai pagaidu aizsardzību pret vardarbību, ko īstenojusi E.G., ko viņa uzskatīja par fiziski un emocionāli vardarbīgu.

9. 2022.gada 14.februārī Rīgas rajona tiesa (Rajona tiesa) pieņēma iesniedzējai labvēlīgu lēmumu.

10. 2022.gada 27.aprīlī E.G. lūdza piešķirt viņai pagaidu aizsardzību pret vardarbību, ko īstenojusi iesniedzēja.

11. 2022.gada 5.maijā Rajona tiesa pieņēma E.G. labvēlīgu lēmumu. Iesniedzējai bija liegts tikties un sazināties ar E.G.

12. 2022.gada 8.augustā, pamatojoties uz iesniedzējas 2022.gada 17.maija pieteikumu, Rajona tiesa atcēla lēmumu par pret viņu noteikto pagaidu aizsardzību.

13. 2022.gada 1.septembrī Rajona tiesa atcēla lēmumu par pagaidu aizsardzību, kas bija izdota pret E.G.

B. Tiesvedība par saskarsmes tiesībām ar bērnu

14. Tikmēr 2022.gada 17.februārī iesniedzēja vērsās ar pieteikumu Rajona tiesā, lūdzot noteikt saskarsmi ar bērnu. Tāpat viņa lūdza noteikt pagaidu saskarsmi, kas ļautu viņai uzturēt kontaktu ar bērnu, kamēr tiek izskatīta pamatlieta.

15. 2022.gada 25.februārī Rajona tiesa nolēma pieteikumu atstāt bez virzības, jo iesniedzēja nebija izpildījusi Civilprocesa likumā noteiktās prasības.

16. 2022.gada 25.martā iesniedzēja izlaboja Rajona tiesas konstatētos trūkumus. Viņa atsaucās uz Civillikuma 181.panta trešo daļu (skatīt 49.rindkopu zemāk).

17. 2022.gada 1.aprīlī Rajona tiesa ierosināja civillietas izskatīšanu. 2022.gada 4.aprīlī tā pieprasīja E.G. sniegt savus rakstveida apsvērumus. Tajā pašā dienā Rajona tiesa uzaicināja R. bāriņtiesu sniegt viedokli lietā.

18. 2022.gada 19.aprīlī E.G. iesniedza savus rakstveida apsvērumus, argumentējot, ka tiesai nav tiesību iesniedzējai noteikt saskarsmes tiesības ar bērnu, jo viņa nav bērna vecāks, kā arī viņai nav aizgādības pār viņu. Tāpat viņa uzskatīja, ka iesniedzēja bieži bija rīkojusies pretēji bērna labākajām interesēm, bez viņas piekrišanas vedot bērnu pie speciālistiem vai mēģinot bērnu noskaņot pret viņu.

19. 2022.gada 28.aprīlī R. bāriņtiesa Rajona tiesā iesniedza iesniedzējas psiholoģiskā novērtējuma un bērna psihiatriskā novērtējuma rezultātus, dokumentu no bērna bērnudārza un citu informāciju.

20. 2022.gada 16.maijā tika īstenots iesniedzējas, E.G. un bērna psiholoģiskais novērtējums (ziņojums Nr.R-2022/5). Tajā secināts, ka bērnam bija droša piesaiste iesniedzējai, ka viņam iesniedzēja pietrūka, ka viņa attiecības ar iesniedzēju bija viņam būtiskas un viņam bija nepieciešama rutīnas saskarsme ar viņu.

1. Iesniedzējas lūgumu noteikt pagaidu saskarsmi izskatīšana

(a) Starp 2022.gada 17.februāri un 2023.gada 6.martu

21. 2022.gada 17.maijā Rajona tiesa atteica iesniedzējas 2022.gada 17.februāra lūgumu, gaidot iznākumu pamatlietā, noteikt pagaidu saskarsmi ar bērnu (skatīt 14.rindkopu augstāk). Ņemot vērā R. bāriņtiesas viedokli, kas bija nelabvēlīgs iesniedzējai, jo viņai nebija aizgādības tiesību pār bērnu un spēkā bija pagaidu aizsardzības lēmumi starp viņu un E.G. (skatīt 8.-11.rindkopu augstāk), Rajona tiesa secināja, ka saskarsme nebūtu bērna labākajās interesēs. Šajā saistībā Rajona tiesa atsaucās uz 2022.gada 5.maija lēmumu, liedzot iesniedzējai tikties un sazināties ar E.G. (skatīt 11.rindkopu augstāk), un apstākli, ka iesniedzējai nebija aizgādības pār bērnu un tāpēc viņa nevarēja pilnībā nodrošināt viņa tiesību un interešu aizsardzību.

22. 2022.gada 19.maijā iesniedzēja par šo lēmumu iesniedza blakus sūdzību.

23. 2022.gada 6.jūlijā Rīgas apgabaltiesa (Apgabaltiesa) secināja, ka Rajona tiesa nebija pietiekami pamatojusi tās secinājumu, ka pagaidu saskarsmes kārtības noteikšana iesniedzējai ar bērnu nebūtu bērna labākajās interesēs. Tā atcēla 2022.gada 17.maija lēmumu un nodeva lietu Rajona tiesai atkārtotai izskatīšanai.

24. 2022.gada 25.augustā iesniedzēja lūdza Rajona tiesu pēc iespējas drīzāk noturēt lietā mutvārdu tiesas sēdi par pagaidu saskarsmes kārtības ar bērnu noteikšanu.

25. 2022.gada 2.septembrī iesniedzēja Rajona tiesā iesniedza tās 2022.gada 1.septembra lēmuma kopiju, ar kuru bija atcelts tās iepriekšējais lēmums par pagaidu aizsardzības pret E.G. noteikšanu. Viņa norādīja, ka no 2022.gada 1.septembra nebija nekādu ierobežojumu viņai un E.G. tikties un sazināties vienai ar otru (skatīt 8.-13.rindkopu augstāk).

26. 2022.gada 21.septembrī Rajona tiesa informēja iesniedzēju, ka, ņemot vērā viņas lūgumu paātrināt lietas izskatīšanu, tiesas sēde bija nozīmēta 2022.gada 2.novembrī.

27. 2022.gada 19.oktobrī Rajona tiesa, ņemot vērā, ka E.G. un bērns bija mainījuši dzīvesvietu un tāpēc cita bērnu tiesību un interešu aizsardzības iestāde – Ri. bāriņtiesa – lietā aizstās R. bāriņtiesu, pārcēla tiesas sēdi uz 2023.gada 20.februāri.

28. 2022.gada 21.novembrī iesniedzēja grozīja savu prasību par pagaidu saskarsmes tiesību īstenošanas kārtības ar bērnu noteikšanu.

29. 2022.gada 29.novembrī Rajona tiesa atstāja prasību bez virzības, ļaujot iesniedzējai izpildīt Civilprocesa likumā noteiktās prasības.

30. 2022.gada 7.decembrī iesniedzēja grozīto prasību iesniedza tiesā, un 2022.gada 29.decembrī Rajona tiesa pārsūtīja pieteikumu E.G. un Ri. Bāriņtiesai.

31. 2023.gada 20.februārī Rajona tiesa noturēja tiesas sēdi. Iesniedzēja veselības apstākļu dēļ neieradās. Viņas advokāte atsauc pieteikumu par pagaidu saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību, kā pamatojumu minot iesniedzējas veselības stāvokli un nespēju tobrīd īstenot saskarsmi ar bērnu.

32. 2023.gada 6.martā Rajona tiesa izbeidza tiesvedību daļā par pagaidu saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.pantu (skatīt 52.rindkopu zemāk). Iesniedzēja šo lēmumu nepārsūdzēja, un tas stājās spēkā 2023.gada 16.martā.

(b) Starp 2023.gada 31.martu un 2023.gada 5.aprīli

33. 2023.gada 31.martā, kad iesniedzēja bija atstājusi slimnīcu, viņa iesniedza jaunu pieteikumu pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtības noteikšanai.

34. 2023.gada 5.aprīlī Rajona tiesa atteicās šo pieteikumu pieņemt izskatīšanai. Tiesa atzīmēja, ka 2023.gada 6.martā, pēc iesniedzējas sākotnējā pieteikuma par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtības noteikšanu atsaukuma veselības apsvērumu dēļ, tā lietu šajā daļā izbeidza. Rajona tiesa uzskatīja, ka jautājums par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību līdz ar to jau ir izlemts. Tā atsaucās uz Civilprocesa likuma 225.pantu, kas noteic, ka tad, ja process iepriekš ir izbeigts, jaunu prasību ar tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un ar tādu pašu pamatu ir jānoraida. Rajona tiesa tālāk atsaucās uz Civilprocesa likuma 244.¹⁰panta desmito daļu, kas noteic, ka tad, ja tiesa secina, ka nav pamata pārskatīt lēmumu vai pieņemt jaunu lēmumu par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību, vai uzskata, ka lieta jau ir gatava izskatīšanai pēc būtības, tā lūgumu par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtības noteikšanu noraida.

35. 2023.gada 12.aprīlī iesniedzēja pārsūdzēja augšminēto lēmumu, taču 2023.gada 17.aprīlī Rajona tiesa atteicās pārsūdzību pieņemt, atsaucoties uz apsvērumu, ka 2023.gada 5.aprīļa lēmums nebija pārsūdzams (skatīt 60.rindkopu zemāk).

(c) Starp 2023.gada 7.decembri un 2024.gada 8.janvāri

36. 2023.gada 7.decembrī iesniedzēja Rajona tiesā iesniedza jaunu lūgumu noteikt pagaidu saskarsmi ar bērnu.

37. 2024.gada 8.janvārī iesniedzējas pārstāve informēja Rajona tiesu, ka iesniedzēja vēlējas jautājumu par viņas saskarsmes kārtību ar bērnu atstāt

atvērtu, ņemot vērā gaidāmo pamatlietas par saskarsmi izskatīšanu pēc būtības (skatīt 44.rindkopu zemāk).

2. Turpmākā pamatlietas attīstība

38. Tīkmēr 2023.gada 21.jūnijā iesniedzēja grozīja savu prasību pamatlietā.

39. 2023.gada 12.jūlijā Ri. Bāriņtiesa Rajona tiesai iesniedza viedokli. Tā atzīmēja, ka no 2023.gada janvāra līdz aprīlim iesniedzējai garīgās veselības problēmu dēļ bija noteikta piespiedu ārstēšana; ka viņas psiholoģiskā novērtējuma rezultāti norādīja, ka viņa bija spējīga rūpēties par bērnu; un tā kā viņa un bērns ilgstoši bija dzīvojuši kopā bērna labākajās interesēs bija uzturēt saskarsmi ar iesniedzēju.

40. 2023.gada 17.jūlijā iesniedzēja lūdza Rajona tiesu paātrināt lietas izskatīšanu. Tomēr viņu informēja, ka, ņemot vērā tiesas noslodzi, tas nebija iespējams.

41. 2023.gada 26.jūlijā, ievērojot Ri. Bāriņtiesas sniegto informāciju par iesniedzējas veselības stāvokli, Rajona tiesa lūdza Rīgas pilsētas tiesu tai izsniegt lēmuma par piespiedu ārstēšanu noteikšanu iesniedzējai kopiju.

42. 2023.gada 27.oktobrī Rajona tiesa noraidīja iesniedzējas prasību par saskarsmes tiesību noteikšanu, atsaucoties uz faktu, ka bērns nebija paudis nekādu vēlmi tikties ar viņu, starp pusēm joprojām turpināto strīdu, iesniedzējas mēģinājumiem noskaņot bērnu pret E.G. un informācijas par to, vai iesniedzējas veselības stāvoklis ir uzlabojies, trūkumu.

43. 2023.gada 15.novembrī iesniedzēja pārsūdzēja augšminēto spriedumu Apgabaltiesā.

44. 2024.gada 21.februārī Rajona tiesa pārskatīja 2023.gada 27.oktobra spriedumu un noteica iesniedzējai tiesības uz saskarsmi ar bērnu. Apgabaltiesa secināja, ka starp iesniedzēju un bērnu, ar kuru iesniedzēja bija dzīvojusi vienā mājsaimniecībā un kura aprūpē viņa ilgstoši, tas ir, no bērna piedzimšanas 2016.gadā līdz 2022.gadam, bija piedalījusies, tostarp finansiāli, pastāvēja “ģimenes dzīve”. Izvērtējusi iesniedzējas psiholoģiskā novērtējuma ziņojumu, bērna viedokli (iegūts 2023.gada 19.janvārī un 6.februārī) un bāriņtiesu viedokļus, kā arī noraidījusi E.G. iebildumus kā nepamatotus, Apgabaltiesa secināja, ka iesniedzējas saskarsme ar bērnu būtu pēdējā labākajās interesēs. Tomēr, ņemot vērā, ka starp iesniedzēju un bērnu ilgstoši pēc viņas šķiršanās no E.G. nebija bijis kontakts, Apgabaltiesa uzskatīja, ka ar mērķi izvairīties no psiholoģiska apdraudējuma bērnam, saskarsmes atjaunošanai jānotiek pakāpeniski un drošā vidē, un pirmo gadu kontaktpersonas (psihologa) klātbūtnē. Tiesa norādīja, ka pirmos sešus mēnešus, tas ir, no 2024.gada 7.marta, saskarsmei jānotiek katru otro ceturtdienu no plkst.16.00 līdz plkst.17.00; turpmākos sešus mēnešus, tas ir, no 2024.gada 5.septembra, saskarsmei jānotiek katru ceturtdienu no plkst.16.00 līdz plkst.17.00, un pēc tam tai jānotiek katra mēneša otrajā sestdienā no plkst.10.00 līdz plkst.14.00.

45. Attiecībā uz saskarsmes starp iesniedzēju un bērnu trūkumu, gaidot iznākumu pamatlietā pēc būtības, Apgabaltiesa kritizēja Rajona tiesa par to, ka tai bija nepieciešami trīs mēneši nacionālajā regulējumā noteiktā viena mēneša vietā (skatīt 54.rindkopu zemāk), lai izlemtu iesniedzējas 2022.gada 17.maija lūgumu par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību (kas iesniedzējai bija nelabvēlīgs). Tā secināja, ka šī kavēšanās ir radījusi īpaši nelabvēlīgas sekas bērnam, kuram šādā agrā vecumā katra diena un katrs brīdis, kas pavadīts ar ģimenes locekļiem, ir nozīmīgs. Ja Rajona tiesa būtu noteikusi pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību par labu iesniedzējai viena mēneša laikā, bērns nebūtu cietis no izirušām tuvu ģimenes locekļu attiecībām. Apgabaltiesa papildus atzīmēja savlaicīguma trūkumu, izlemjot jautājumu par pagaidu saskarsmi, pēc tam, kad tā 2022.gada 6.jūlijā bija atcēlusi [Rajona tiesas] lēmumu, atsakot noteikt pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību: Rajona tiesa nebija nozīmējusi nevienu tiesas sēdi līdz pat augusta beigām (un šī tiesas sēde faktiski notika 2022.gada 28.decembrī), un netika pieņemts neviens jauns pagaidu noregulējums. 2024.gada 21.februāra spriedums stājās spēkā tajā pašā dienā.

46. 2024.gada 21.martā iesniedzēja iesniedza kasācijas sūdzību. Lietā nav informācijas par šī procesa rezultātu.

PIEMĒROJAMĀIS NACIONĀLAIS REGULĒJUMS UN PRAKSE

I. SATVERSME

47. Latvijas Republikas Satversme noteic, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību (96.pants).

48. Tā noteic, ka valsts aizsargā un atbalsta laulību – savienību starp sievieti un vīrieti, ģimeni un vecāku un bērna tiesības (110.panta pirmais teikums).

II. CIVILLIKUMS

49. Civillikuma 181.panta trešā daļa noteic, ka bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar brāļiem, māsām un vecvecākiem, kā arī citām personām, ar kurām bērns ilgu laiku ir dzīvojis nedalītā saimniecībā, ja tas atbilst bērna labākajām interesēm (saskarsmes tiesība).

III. CIVILPROCESA LIKUMS

50. Civilprocesa likums noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata ir likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums vai lēmums izbeigt

tiesvedību sakarā ar prasītāja atteikšanos no prasības (132.panta pirmās daļas [5.punkts]). Tiesneša lēmumu var pārsūdzēt šajā likumā noteiktajā kārtībā (132.panta trešā daļa).

51. Attiecībā uz prasībām, kas atstātas bez virzības, ja prasītājs noteiktajā termiņā novērš trūkumus, prasību uzskata par iesniegtu datumā, kad to sākotnēji iesniedz tiesā (133.panta trešā daļa).

52. Tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja prasītājs atteicies no prasības (223.pants).

53. Tiesvedību izbeidz ar motivētu tiesas lēmumu. Par tiesas lēmumu izbeigt tiesvedību var iesniegt blakus sūdzību (224.pants).

54. Ja tiesvedība izbeigta, atkārtota griešanās tiesā strīdā starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tā paša pamata nav pieļaujama (225.pants).

55. Lietas, kas izriet no aizgādības un saskarsmes tiesībām, tiesa izskata prasības kārtībā pēc vispārējiem noteikumiem, ievērojot Civilprocesa likuma 29.¹ nodaļā paredzētos izņēmumus (244.¹ pants).

56. Pēc puses lūguma tiesa vai tiesnesis pieņem lēmumu, ar kuru uz laiku līdz sprieduma taisīšanai nosaka bērna saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību (244.¹⁰ panta pirmā daļa).

57. Lūgumu par pagaidu saskarsmes izmantošanas kārtību izskata tiesa vai tiesnesis mēneša laikā no lūguma saņemšanas dienas. Lēmums izpildāms nekavējoties (244.¹⁰ panta septītā daļa).

58. Par tiesas lēmumu attiecībā uz pagaidu saskarsmes izmantošanas kārtību var iesniegt blakus sūdzību (244.¹⁰ panta astotā daļa).

59. Tiesa pēc puses motivēta lūguma var pārskatīt lēmumu par pagaidu saskarsmes izmantošanas kārtību, ja būtiski mainījušies apstākļi un tas ir bērna interesēs. Šāds tiesas lēmums nav pārsūdzams (244.¹⁰ panta devītā daļa).

60. Ja tiesa nekonstatē pamatu lēmuma pārskatīšanai vai jauna lēmuma pieņemšanai vai uzskata, ka var uzsākt lietas izskatīšanu pēc būtības, tā pieņem lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu. Tiesa lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu pieņem rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams (244.¹⁰ panta desmitā daļa).

61. Pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumus var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma lietas dalībnieki, iesniedzot blakus sūdzību, šajā likumā noteiktos gadījumos vai tad, ja tiesas lēmums kavē lietas virzību (441.pants).

IV. SATVERSMES TIESAS LIKUMS

62. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka ikvienai personai, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka spēka tiesību normai, ir tiesības Satversmes tiesā iesniegt konstitucionālo sūdzību.

63. Konstitucionālajai sūdzībai jāsaturs, citastarp, pamatojums tam, kā ir aizskartas Satversmē noteiktās pieteikuma iesniedzēja pamattiesības un skaidrojums par to, kā ir izmantoti visi vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi vai arī, ka tādu nav (19.²panta sestā daļa).

JURIDISKAIS ASPEKTS

I. IESPĒJAMĀS KONVENCIJAS 8.PANTA PĀRKĀPUMS

64. Iesniedzēja, atsaucoties uz Konvencijas 6. un 8.pantu, apgalvoja, ka ir noticis viņas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpums, jo nacionālās institūcijas, gaidot iznākumu pamatlietā par saskarsmes tiesībām ar bērnu, nenoteica viņai pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību ar viņas kādreizējās partneres, ar ko viņa bija vairākus gadus dzīvojusi kopā, bērnu.

65. Tiesa uzsver, ka, lai arī Konvencijas 8.pants tiešā tekstā nenoteic procesuālos pienākumus, lēmumu pieņemšanas procesam, kā rezultātā var notikt iejaukšanās, jābūt taisnīgam un tādām, kas nodrošina pienācīgu cieņu pret Konvencijas 8.panta aizsargātajām interesēm (skatīt, citastarp, *Kutzner pret Vāciju*, iesniegums Nr.46544/99, 56.rindkopa, ECHR 2002-I).

66. Tiesa kā faktisko apstākļu raksturošanas juridiskā tvērumā meistare (skatīt *Radomilja un citi pret Horvātiju* [Lielā palāta], iesniegumi Nrs.37685/10 un 22768/12, 114. un 126.rindkopa, 2018.gada 20.marts), uzskata par pieņemamu izskatīt tikai iesniedzējas sūdzību par Konvencijas 8.pantu. Attiecināmā norma ir izteikta šādi:

“1. Ikvienam ir tiesības uz ... ģimenes dzīves... neaizskaramību.

2. Publiskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas ir paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts vai sabiedrisko drošību vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

A. Pieņemamība

67. Iesākumā Tiesa ņem vērā, ka jautājuma par iesniedzējas pagaidu saskarsmes kārtību ar bērnu procesā par bērna saskarsmes tiesībām izskatīšana sastāvēja no trīs dažādiem posmiem. Pirmais posms sākās 2022.gada 17.februārī, kad iesniedzēja sākotnēji iesniedza pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtības noteikšanu, un beidzās 2023.gada 6.martā, kad Rajona tiesa pēc tam, kad iesniedzēja veselības apsvērumu dēļ atsauc šo pieteikumu, izbeidza šo procesu (skatīt 14.-32.rindkopu augstāk). Otrais posms sākās 2023.gada 31.martā, kad pēc slimnīcas atstāšanas iesniedzēja vērsās tiesā ar jaunu pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību, un beidzās 2023.gada 5.aprīlī, kad Rajona tiesa atteicās pieņemt šo pieteikumu izskatīšanai (skatīt 33. un 34.rindkopu augstāk).

Trešais posms sākās 2023.gada 7.decembrī, tas ir, pēc tam, kad iesniedzēja bija vērsusies Tiesā, kad iesniedzēja vērsās Apgabaltiesā ar jaunu pieteikumu pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtības noteikšanai, un beidzās 2024.gada 8.janvārī, kad viņa informēja Apgabaltiesu, ka vēlas šo jautājumu atstāt atvērtu, gaidot iznākumu pamatlietā (skatīt 36.-37.rindkopu augstāk).

1. Pirmais posms (2022.gada 17.februāris – 2023.gada 6.marts)

68. Valdība aicināja Tiesu noraidīt iesniedzējas sūdzību attiecībā uz pirmo posmu, atsaucoties uz to, ka iesniedzēja nav izsmēlusi nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus un nav ievērojusi četru mēnešu termiņu sūdzības iesniegšanai. Tiesa neuzskata par nepieciešamu izskatīt šos iebildumus, jo tā uzskata ka šī daļa no iesnieguma jebkurā gadījumā ir noraidāma turpmāko iemeslu dēļ.

69. Tiesa ņem vērā, ka iesniedzējas pieteikuma par pagaidu saskarsmes īstenošanu, ko viņa bija iesniegusi 2022.gada 17.februārī, atsaukuma dēļ nacionālajām tiesām nebija nepieciešams izskatīt šo pieteikumu, tādēļ tā ir uzskatāma par atteikšanos no savām tiesībām gūt labumu no nacionālajā regulējumā paredzētajām procesuālajām garantijām. Tiesa šajā saistībā atzīmē, ka atteikšanās no tiesībām, ko aizsargā Konvencija, nav uzskatāma par spēkā esošu, ja vien tā nav izteikta pilnībā apzinoties faktiskos apstākļus, tas ir, pamatojoties un informētu piekrišanu un bez jebkādiem spaidiem, un nodrošināta ar minimālām un jautājuma nozīmīgumam atbilstošām procesuālām garantijām (skatīt *D.H. un citi pret Čehiju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.57325/00, 202.rindkopa, ECHR 2007-IV; *Dvorski pret Horvātiju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.25703/11, 100.rindkopa, ECHR 2015; un *Bože pret Latviju*, iesniegums Nr.40927/05, 69.rindkopa, 2017.gada 18.maijs). Pievēršoties izskatāmajai lietai, Tiesa atzīmē, ka iesniedzējas atteikšanās bija balstīts apstākļi, ka tad, ja viņai būtu noteikta pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtība ar bērnu, viņa veselības apsvērumu dēļ, kas pieprasīja viņas hospitalizāciju, nebūtu varējusi šīs tiesības īstenot. Atteikšanos no iesniedzējas tiesībām īstenoja viņas advokāte, un tā bija skaidra, brīvprātīgi dota, apzinoties visus faktiskos apstākļus un attiecībā uz to bija nodrošinātas visas nepieciešamās procesuālās garantijas. Iesniedzējai bija tiesības iesniegt jaunu pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu jebkurā laikā pirms tika pasludināts spriedums pamatlietā (skatīt 56.rindkopu augstāk). Šādos apstākļos Tiesa uzskata, ka iesniedzējas sūdzība par laika posmu no 2022.gada 17.februāra līdz 2023.gada 6.martam ir acīmredzami nepamatota, un tā ir noraidāma atbilstoši Konvencijas 35.panta 3(a). un 4.punktam.

2. *Otrais un trešais posms (2023.gada 31.marts-5.aprīlis un 2023.gada 7.decembris-2024.gada 8.janvāris)*

(a) **Nacionālo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšana**

70. Valdība argumentēja, ka iesniedzēja attiecībā uz otro posmu nebija izsmēlusi nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus. Tā norādīja, ka iesniedzēji bija jāiesniedz konstitucionālā sūdzība saistībā ar 2023.gada 5.aprīļa lēmumu, ar ko atteikts izskatīt viņas pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību, lai Satversmes tiesa izvērtētu Civilprocesa likuma 244.¹⁰panta atbilstību Satversmes 96. un/vai 110.pantam.

71. Iesniedzēja nepiekrīta Valdībai. Viņa argumentēja, ka viņa bija pārsūdzējusi 2023.gada 5.aprīļa lēmumu, bet Rajona tiesa to atteicās pieņemt, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 244.¹⁰panta desmito daļu (skatīt 60.rindkopu augstāk). Tai pat laikā Civilprocesa likuma 441.pants paredzēja iespēju iesniegt blakus sūdzību par pirmās instances tiesas lēmumu ne tikai situācijās, kas tieši noteiktas šajā likumā, bet arī tad, ja lēmums kavēja lietas virzību (skatīt 61.rindkopu augstāk). 2023.gada 5.aprīļa lēmums, ar kuru atteikts pieņemt izskatīšanai iesniedzējas pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu, kavēja lietas izskatīšanu, jo tas liedza iespēju izskatīt jautājumu par pagaidu saskarsmi ar bērnu, ko līdz nolēmuma pamatlietā pēc būtības pieņemšanai varētu noteikt tiesa.

72. Tiesa atkārtoti uzsver, ka atbilstoši Konvencijas 35.panta 1.punktam sūdzībām, kas iesniegtas Tiesā, vispirms vismaz pēc būtības un atbilstoši nacionālajās tiesībās noteiktajai procedūrai un termiņiem ir jābūt izvirzītām kompetentajām nacionālajām tiesām. Vienīgie tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ir jāizmēģina, ir tie, kas ir efektīvi un pieejami gan teorijā, gan praksē noteiktajā laikā, tas ir, tiem jābūt pieejamiem un tādiem, kas spēj nodrošināt atlīdzinājumu attiecībā uz konkrēto sūdzību un reālu iespēju iegūt labvēlīgu rezultātu (skatīt *Milovanović pret Serbiju*, iesniegums Nr.56065/10, 102.rindkopa, 2019.gada 8.oktobris, ar turpmākām atsaucēm).

73. Tiesa jau iepriekš ir vērtējusi Satversmes tiesas kompetenci Latvijā (skatīt *Elberte pret Latviju*, iesniegums Nr.61243/08, 78.-79.rindkopa, ECHR 2015, ar turpmākām atsaucēm). Minētajā lietā tā atzīmēja, ka Satversmes tiesa izskata, citstarp, individuālās sūdzības, apstrīdot tiesību normas satversmību vai tās atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normai. Konstitucionālo sūdzību par tiesību normu var iesniegt tikai tad, ja indivīds uzskata, ka konkrēta norma pārkāpj tā Satversmē aizsargātās pamattiesības (skatīt 62.-63.rindkopu augstāk). Tādējādi konstitucionālās sūdzības iesniegšana nevarētu būt efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis, ja iespējamais tiesību pārkāpums radies no nepareizas tiesību normas interpretācijas vai piemērošanas, kas pēc būtības nav Satversmei neatbilstoša.

74. Pievēršoties izskatāmās lietas apstākļiem, Tiesa atzīmē, ka iesniedzējas sūdzība, kas ir saistīta ar to, ka nacionālās tiesas līdz pamatlietas izskatīšanai neizvērtēja jautājumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu ar viņas

kādreizējās partneres bērnu, neskar jautājumus par tiesību normas atbilstību citai augstāka juridiskā spēka tiesību normai, bet drīzāk jautājumus par to, kā nacionālās tiesas piemēroja un interpretēja tiesību normas. Process Satversmes tiesā tādēļ nevarēja nodrošināt atlīdzinājumu attiecībā uz sūdzībām, kas iesniegtas Tiesā, un iesniedzējai nebija pienākuma izmantot šo tiesību aizsardzības līdzekli, lai izpildītu pienākumu izsmelt nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus. Tādēļ Valdības iebildums ir jānoraida.

(b) Upura statuss

75. Tās papildu apsvērumos, kas iesniegti pēc tam, kad pamatlīta par saskarsmes tiesībām bija noslēgusies ar iesniedzējai labvēlīgu rezultātu, Valdība argumentēja, ka iesniedzēja ir zaudējusi savu upura statusu. Tā pamatojās uz 2024.gada 21.februāra Apgabaltiesas nolēmumu, ar ko tā secināja, ka veids, kādā Rajona tiesa bija izskatījusi iesniedzējas pieteikumu par pagaidu saskarsmi ar bērnu, varēja ietekmēt viņas tiesības uzturēt kontaktu ar bērnu, un nolēma viņai noteikt saskarsmi ar bērnu. Līdz ar to nacionālās institūcijas bija faktiski atzinušas iespējamo pārkāpumu un bija nodrošinājušas atlīdzinājumu, pamatlietā lemjot par labu iesniedzējai.

76. Tiesa atkārtoti uzsver, ka tas primāri ir nacionālo institūciju uzdevums – atlīdzināt jebkuru Konvencijā garantēto tiesību pārkāpumu. Šajā saistībā jautājums, vai iesniedzējs ir uzskatāms par iespējamā pārkāpuma upuri, ir būtisks ikvienā procesa Tiesā stadijā (skatīt, citstarp, *Siliadin pret Franciju*, iesniegums Nr.73316/01, 61.rindkopa, ECHR 2005-VII). Papildus tā atgādina, ka lēmums vai pasākums, kas ir labvēlīgs iesniedzējam, pats par sevi nav pietiekams, lai atņemtu iesniedzējam upura statusu Konvencijas 34.panta izpratnē, ja vien nacionālās institūcijas vai nu tieši vai pēc būtības nav atzinušas šo pārkāpumu un par to vēlāk nodrošinājušas pienācīgu un pietiekamu atlīdzinājumu. Tiesa vispārīgi ir uzskatījusi, ka šis ir vērtējams katras lietas faktisko apstākļu gaismā, īpaši ņemot vērā tiesību, kuru persona uzskata par pārkāptu, dabu, lēmuma pamatojumu un konkrētajai personai radīto nelabvēlīgo seku turpinātību pēc tam, kad lēmums ir pieņemts (skatīt *Milovanović*, citēts iepriekš, 96.rindkopa, ar turpmākām atsaucēm).

77. Patiesi, Tiesa atzīmē, ka 2024.gada 21.februāra Apgabaltiesas lēmumā tā kritizēja Rajona tiesu par to, ka tai likumā noteiktā viena mēneša vietā bija nepieciešami trīs mēneši, lai 2022.gada 17.maijā izņemtu jautājumu par pagaidu saskarsmi (kas bija iesniedzējai nelabvēlīgs) un par lēno jautājuma izskatīšanu pēc tam, kad Apgabaltiesa bija atcēlusi tās 2022.gada 6.jūlija atteikumu, ko Apgabaltiesa uzskatīja par īpaši kaitīgu iesniedzējas un bērna attiecībām (skatīt 45.rindkopu augstāk). Tomēr Tiesa ņem vērā, ka Apgabaltiesas atzinums par pārkāpumu bija saistīts ar iesniedzējas pirmo pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu, ko Tiesa jau ir atzinusi par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības (skatīt 69.rindkopu iepriekš). Attiecībā uz diviem vēlākiem posmiem šāds atzinums no nacionālo institūciju puses

nav izdarīts nedz tieši, nedz pēc būtības, tādēļ Tiesa uzskata, ka iesniedzēja saglabā savu upura statusu.

78. Ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesa noraida Valdības iebildumu.

3. Secinājums

79. No iepriekš izklāstītā secināms, ka iesniedzējas sūdzība, ciktāl tā skar otro un trešo pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu (otrais un trešais posms), tā nav acīmredzami nepamatota Konvencijas 35.panta 3.(a) punkta izpratnē. Tāpat tā atzīmē, ka tā nav noraidāma citu iemeslu dēļ. Līdz ar to tā uzskatāma par pieņemamu.

B. Būtība

1. Pušu apsvērumi

80. Iesniedzēja argumentēja, ka pamatlietas par saskarsmes tiesībām izskatīšanas laikā nacionālās tiesas nevienā brīdī neizskatīja viņas pieteikumu par pagaidu saskarsmi ar bērnu. Par spīti skaidram nacionālajā regulējumā ietvertam pantam, pieprasot, lai pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu izskatītu viena mēneša laikā no dienas, kad tas iesniegts, viņas pieteikumu neizskatīja visu pamatlietas izskatīšanas laiku. Viņa esot veltīgi gaidījusi gadu pēc sākotnējā pieteikuma iesniegšanas un esot saslimusi, kā rezultātā atsaukusi savu pieteikumu. Pēc slimnīcas pamešanas viņa iesniedza jaunu pieteikumu pagaidu saskarsmes īstenošanai, taču, pārkāpjot nacionālās tiesības, Rajona tiesa atteicās to izskatīt. Iesniedzēja uzskatīja, ka Civilprocesa likums paredzēja iespēju saņemt vairākus lēmumus par pagaidu noregulējumu viena procesa par saskarsmes tiesībām ar bērnu laikā, ja tas bija bērna labākajās interesēs, kā arī iespēju atsaukt pieteikumu un iesniegt jaunu vēlākā procesa stadijā. Viņa iesniedza piemērus no vairākām lietām, kur prasītāji nacionālās tiesvedības laikā bija vairākkārt lūguši un tiesas bija apmierinājušas lūgumus noteikt pagaidu saskarsmi ar bērnu viena un tā paša procesa ietvaros. Tādējādi nacionālās tiesas bija pārkāpušas viņas tiesības uzturēt personīgas attiecības un tiešu kontaktu ar bērnu divus gadus, kas ir ļoti ilgs laika posms bērna dzīvē, jo īpaši ņemot vērā lietā pieejamos pierādījumus, ka bērnam bija droša piesaiste iesniedzējai un viņš vēlējās viņu satikt (skatīt 20.rindkopu augstāk). Tālāk iesniedzēja argumentēja, ka veids, kādā nacionālās tiesas izskatīja jautājumu par viņas pagaidu saskarsmi ar bērnu, bija balstīts homofobiskā attieksmē pret viņu un radīja viņas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību, ko aizsargā Konvencijas 8.pants, pārkāpumu.

81. Valdība argumentēja, ka iesniedzējas attiecības ar bērnu ietilpa jēdzienā “ģimenes dzīves” un nacionālais regulējums paredzēja iespēju personai, kura izveidojusi faktiskas ģimeniskas attiecības ar bērnu, iesniegt pieteikumu par pasākumiem, lai šo saikni saglabātu (saskarsmi un pagaidu

saskarsmi, gaidot iznākumu pamata procesā par saskarsmes tiesību jautājumiem, ja šāda saskarsme atbilst bērna labākajām interesēm – skatīt 49. un 56.rindkopu augstāk). Pēc argumentiem attiecībā uz laika posmu no 2022.gada 17.februāra līdz 2023.gada 6.martam, par kuru sūdzības ir atzītas par nepieņemamām izskatīšanai (skatīt 69.rindkopu), Valdība tālāk argumentēja, ka 2023.gada 5.aprīļa lēmums par atteikšanos izskatīt iesniedzējas otro pieteikumu par pagaidu saskarsmi ar bērnu primāri tika balstīts uz faktu, ka Rajona tiesa bija gatava lietu izskatīt pēc būtības (Civilprocesa likuma 244.¹⁰panta desmitā daļa), ko tā izdarīja 2023.gada 27.oktobrī. Tā argumentēja, ka šāda lēmuma pieņemšana ietilpta nacionālo tiesu izvēles brīvībā, ka to pieņēma bērna labākajās interesēs, lai izvairītos no pamata procesa paildzināšanas, un iesniedzējai saglabājās tiesības iesniegt atkārtotu pieteikumu par pagaidu saskarsmes īstenošanu apgabaltiesā, ko viņa izdarīja 2023.gada 7.decembrī. Valdība noraidīja iesniedzējas apgalvojumu, ka jautājuma par pagaidu saskarsmi ar bērnu izskatīšanu ietekmēja homofobiska attieksme, jo attiecībā uz šo nebija nekādu pierādījumu un iesniedzēja šo argumentu nebija izvirzījusi savā kasācijas sūdzībā. Lēmuma pieņemšanas process bija taisnīgs un nodrošināja pienācīgu Konvencijas 8.pantā aizsargāto interešu aizsardzību. Tādējādi valsts bija izpildījusi savus pozitīvos pienākumus un nodrošinājusi taisnīgu līdzsvaru starp visu procesā iesaistīto personu interesēm.

2. Tiesas vērtējums

82. Tiesa ir atzinusi iesniedzējas sūdzību, ka nacionālās tiesas līdž nolēmumam pamata procesā pirmajā posmā, tas ir, no 2023.gada 31.marta neizskatīja jautājumu par pagaidu saskarsmi ar viņas kādreizējās partneres bērnu, ar ko viņai nebija bioloģiskas saiknes, par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības. Tālāk tā izskatīs šo sūdzību kontekstā, kas nenoliedzami nozīmē nepieciešamību noteiktā apjomā ņemt vērā agrākus notikumus (skatīt *Uzbyakov pret Krieviju*, iesniegums Nr.71160/13, 98.rindkopa, 2020.gada 5.maijs, ar turpmākām atsaucēm).

83. Tiesa sākumā atzīmē, ka, lai arī iesniedzēja uzskata, ka viņas attiecības ar bērnu ietilpst viņas “privātajā dzīvē”, Valdība norādīja, ka šīs attiecības ir uzskatāmas par “ģimenes dzīvi” Konvencijas 8.panta izpratnē.

84. Lai arī attiecības, kas izveidojušās starp iesniedzēju un bērnu var tikt skatītas gan no “privātās”, gan “ģimenes” dzīves skatupunkta Konvencijas 8.panta izpratnē (skatīt *Vinškovský pret Čehiju* (lēmums), iesniegums Nr.59252/19, 42.rindkopa, 2023.gada 5.septembris), Tiesa izvērtēs tās no “ģimenes dzīves” perspektīvas (skatīt *X, Y un Z pret Apvienoto Karalisti*, 1997.gada 22.aprīlis, 36.-37.rindkopa, *Ziņojumi par spriedumiem un lēmumiem 1997-II*, un *Simona Mihaela Dobre pret Rumāniju*, iesniegums Nr.8361/21, 54.rindkopa, 2023.gada 21.marts). Tā atzīmē, ka Konvencijas 8.panta izpratnē “ģimenes dzīve” nav ierobežota ar laulībā balstītām attiecībām un var aptvert citas faktiskas ģimenes saites. Konvencijas 8.panta

nolūkiem jautājums, vai ir izveidojusies “ģimenes dzīve”, pēc būtības ir faktoloģisks, uz kuru atbilde ir atkarīga no ciešas personīgas saites reālas pastāvēšanas. Lai arī principā kopdzīve varētu būt priekšnoteikums šādu attiecību konstatēšanai, izņēmuma gadījumos arī citi apsvērumi var būt par pamatu, lai secinātu, ka attiecības ir pietiekami pastāvīgas, lai radītu faktiskas ģimenes saites. Tas tā var būt gadījumos, kad vecāka partneris/laulātais, kurš nav nedz bērna bioloģiskais, nedz juridiskais vecāks, uzņemas gādību par bērnu vai piedalās bērna audzināšanā, vai to ir darījis nesenā pagātnē – šādas attiecības bieži tiek uzskatītas par “sociālā (vecāku) audzināšanu” (“*social parenthood*”) (skatīt *Paradiso un Campanelli pret Itāliju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.25358/12, 140.rindkopa, 2017.gada 24.janvāris; *X un citi pret Austriju* [Lielā palāta], iesniegums Nr.19010/07, 95.-96.rindkopa, ECHR 2013; un *Vinškovský*, citēts iepriekš, 40.rindkopa; ar turpmākām atsaucēm).

85. Izskatāmajā lietā Tiesa ņem vērā, ka iesniedzēja kopā ar bērna bioloģisko māti E.G. (ar kuru viņa uzsāka kopdzīvi 2012.gadā) sešus gadus pēc bērna dzimšanas 2016.gadā līdz iesniedzējas šķiršanās no E.G. brīdim 2022.gada februārī rūpējās par bērnu. Nacionālās institūcijas secināja, ka bērns bija izveidojis spēcīgas emocionālās saites ar iesniedzēju un sauca viņu par “mammu M.”. Šādi apstākļi skaidri norāda, ka konkrētajā laika posmā, starp iesniedzēju un bērnu izveidojušās tuvās personiskās saites bija uzskatāmas par faktisku vecāka-bērna saikni, kas uzskatāma par “ģimenes dzīvi” Konvencijas 8.panta izpratnē. Nacionālās institūcijas šo lietu izskatīja no tās pašas prizmas (skatīt 44.rindkopu augstāk).

86. Izskatāmajā lietā Tiesa atzīmē, ka iespējamais 8.panta pārkāpums ir tiesas sekas tam, ka iesniedzēja bija šķīrusies no bērna bioloģiskās mātes, nevis valsts institūcijas lēmumam vai rīcībai (skatīt *Callamand pret Franciju*, iesniegums Nr.2338/20, 32.rindkopa, 2022.gada 7.aprīlis, un *Honner pret Franciju*, iesniegums Nr.19511/16, 53.rindkopa, 2020.gada 12.novembris). Patiesi, nacionālās tiesas neveica nekādus pasākumus, lai ierobežotu vai atturētu iesniedzējas saskarsmi ar bērnu; drīzāk tās iejaucās vēlāk, kad izskatīja iesniedzējas atbilstoši Civillikuma 181.panta trešajai daļai iesniegto pieteikumu.

87. Tādējādi šī lieta ir jāskata no valsts Konvencijas 8.pantā noteikto pozitīvo pienākumu skatupunkta. Šajā saistībā Tiesas uzdevums ir pārbaudīt, vai starp konkurējošām tiesībām un Konvencijā garantētajām tiesībām ir panākts taisnīgs līdzsvars, ņemot vērā ne tikai iesniedzējas tiesības uz ģimenes dzīvi, bet arī bērna labākās intereses un Konvencijas 8.pantā garantētās tiesības un bērna bioloģiskās mātes tiesības. To darot, Tiesai jāpatur prātā, ka bērna labākās intereses ir noteicošas, ka valsts institūcijām ir noteikta rīcības brīvība šajā jomā un tām, ņemot vērā risku, ko šī jautājuma faktiskajai izlemšanai rada laika ritējums, ir jārīkojas ar īpašu rūpību. Pēdējais pienākums ir daļa no procesuālajām prasībām, kas izriet no 8.panta (skatīt *Callamand*, 35.rindkopa; *Honner*, 55.rindkopa; *Vinškovský*, 45.rindkopa,

visas citētas iepriekš; un *Popadić pret Serbiju*, iesniegums Nr.7833/12, 85.rindkopa, 2022.gada 20.septembris).

88. Tiesa atkārtoti uzsver, ka tās uzdevums nav aizvietot nacionālās institūcijas, īstenojot to pienākumus attiecībā uz saskarsmes tiesību jautājumiem, bet drīzāk pārbaudīt, vai lēmumi, ko šīs institūcijas ir pieņēmušas, īstenojot to rīcības brīvību, atbilst Konvencijai (skatīt *Jírová un citi pret Čehiju*, iesniegums Nr.66015/17, 122.rindkopa, 2023.gada 13.aprīlis, ar turpmākām atsaucēm).

89. Pirmkārt, Tiesa ņem vērā, ka Latvijas Civillikuma 181.panta trešā daļa paredz personām, kuras ilgstoši dzīvojušas ar bērnu nedalītā mājāsaimniecībā, neatkarīgi no tā, vai šīm personām ir bioloģiskā radniecība vai nē, tiesības vērsties ar pieteikumu noteikt saskarsmes tiesības, lai uzturētu faktiskas ģimenes saites ar bērnu (skatīt 49.rindkopu augstāk). Vēl jo vairāk, atbilstoši Latvijas Civilprocesa likuma 244.¹⁰panta pirmajai daļai līdz sprieduma pamata procesā par saskarsmes jautājumiem pieņemšanai tiesa pēc puses lūguma var izskatīt jautājumu par pagaidu saskarsmes tiesību īstenošanu ar bērnu (skatīt 56.rindkopu augstāk).

90. Tiesa ņem vērā, ka iesniedzēja izmantoja augšminēto iespēju, 2023.gada 31.martā otro reizi vērsties Rajona tiesā ar pieteikumu, lūdzot ar pamata procesu saskarsmes tiesību īstenošanas kārtības noteikšanai, kas ilga kopš 2022.gada 17.februāra, noteikt pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību ar bērnu. Tomēr 2023.gada 5.aprīlī Rajona tiesa atteicās izskatīt šo pieteikumu, atsaucoties uz Civilprocesa likuma 225. un 244.¹⁰panta desmito daļu (skatīt 54. un 60.rindkopu augstāk). Rajona tiesa secināja, ka tā jau ar 2023.gada 6.marta lēmumu bija izskatījusi jautājumu par iesniedzējas pagaidu saskarsmi ar bērnu (skatīt 34.rindkopu iepriekš). Tomēr Tiesa atzīmē, ka 2023.gada 6.martā Rajona tiesa neizskatīja iesniedzējas pieteikumu par pagaidu saskarsmi ar bērnu pēc būtības. Šis lēmums sastāvēja vienīgi no iepriekšējā procesa par pagaidu saskarsmi izbeigšanas pēc tam, kad iesniedzēja viņas veselības stāvokļa dēļ, kā rezultātā viņa nevarētu īstenot saskarsmi, bija atsaukusi savu pieteikumu.

91. Tālāk Tiesa atzīmē Valdības argumentu, ka Rajona tiesas 2023.gada 5.aprīļa atteikums pamatā bija balstīts apsvērumā, ka Rajona tiesa jau bija gatava izskatīt pamata lietu pēc būtības, un jautājuma par pagaidu saskarsmi izlemšana nepamatoti pagarinātu pamata procesu, kas būtu pretēji bērna labākajām interesēm (skatīt 81.rindkopu augstāk). Tomēr, izņemot atsauci uz Civilprocesa likuma 244.¹⁰panta desmito daļu, lēmuma tekstā nav nekā, kas norādītu, ka tas patiešām bija galvenais iemesls, kādēļ Rajona tiesa atteicās izskatīt iesniedzējas pieteikumu par pagaidu saskarsmi.

92. Pat pieņemot, ka tas tā bija, Tiesa norāda, ka, ņemot vērā nacionālajās tiesībās noteikto prasību tiesām izlemt jautājumu par pagaidu saskarsmi viena mēneša laikā no dienas, kad iesniegts pieteikums (skatīt 57.rindkopu augstāk) – tādējādi norādot uz pagaidu pasākumu īpašo steidzamību, kuru mērķis ir nodrošināt, lai pamata process nezaudē savu jēgu – atteikums izskatīt

iesniedzējas pieteikumu par pagaidu saskarsmi, pamatojoties uz to, ka Rajona tiesa bija gatava izskatīt lietu pēc būtības, pieprasītu, ka šāda izskatīšana notiks vai tai vajadzētu notikt laika rāmī, kas nepārsniegtu vienu mēnesi. Tomēr Tiesa atzīmē, ka lietas izskatīšana pēc būtības notika vairāk nekā sešus mēnešus vēlāk – 2023.gada 27.oktobrī.

93. Šajā saistībā ir būtiski atzīmēt, ka līdz tam brīdim iesniedzējai bija liegta jebkāda saskarsme ar bērnu kopš 2022.gada februāra, un jautājuma par viņas pagaidu saskarsmi ar bērnu izskatīšana līdz tam brīdim – no 2022.gada februāra līdz 2023.gada martam – tika kritizēta no Apgabaltiesas puses kā tāda, kas bijusi īpaši kaitīga bērna attiecībām ar iesniedzēju (skatīt 45.rindkopu augstāk). Apstāklis, ka attiecības starp iesniedzēju un bērnu bija izjukušas tādēļ, ka no brīža, kad iesniedzēja šķīrās no E.G., viņai nebija nekādas saskarsmes ar bērnu, ļāva Apgabaltiesai kā apelācijas instances tiesai, kas atcēla zemākās instances 2023.gada 27.oktobra nelabvēlīgo spriedumu pamata procesā, secināt, ka iesniedzējas saskarsmi ar bērnu būtu nepieciešams atjaunot pakāpeniski, lai samazinātu jebkādu psiholoģisku apdraudējumu bērnam. Proti, 2024.gada 21.februārī Apgabaltiesa noteica saskarsmi uz vienu stundu katras divas nedēļas pirmos sešus mēnešus, kam jānotiek psihologa klātbūtnē; vienu stundu katru nedēļu turpmākos sešus mēnešus, kam arī jānotiek psihologa klātbūtnē; un tikai tad bez psihologa klātbūtnes – četras stundas katras divas nedēļas (skatīt 44.rindkopu augstāk).

94. Tiesa atzīmē iesniedzējas argumentu, ka viņas pieteikuma par pagaidu saskarsmi ar bērnu izskatīšanu Rajona tiesā ietekmēja homofobiska attieksme. Tomēr, ņemot vērā, ka šis apgalvojums nebija izvirzīts nedz nacionālajā līmenī, nedz veidoja daļu no viņas sākotnējās sūdzības par Konvencijas 8.pantu papildinājumiem, Tiesa to nevērtēs.

95. ņemot vērā augšminētos secinājumus, Tiesa uzskata, ka nav nepieciešams turpmāk izskatīt veidu, kādā izskatīja iesniedzējas trešo pieteikumu par pagaidu saskarsmi ar bērnu (no 2023.gada 7.decembra līdz 2024.gada 8.janvārim) Apgabaltiesā.

96. ņemot vērā iepriekš minēto, Tiesa uzskata, ka, neizskatot jautājumu par iesniedzējas pagaidu saskarsmi ar bērnu līdz lietas izskatīšanai pēc būtības, nacionālās institūcijas (jo īpaši Rajona tiesa) neizpildīja savus no Konvencijas 8.panta izrietošos pozitīvos pienākumus un tajā iekļauto procesuālo prasību ievērot īpašu rūpību. Tā rezultātā iesniedzējai bija liegta saskarsme ar bērnu visu pamatprocesa izskatīšanas laiku, kam bija drastiskas sekas iesniedzējas un bērna attiecībām un kas ietekmēja gala iznākumu pamata procesā.

97. Līdz ar to ir pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums.

II. KONVENCIJAS 41.PANTA PIEMĒROŠANA

98. Konvencijas 41.pants noteic:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

A. Kaitējums

99. Iesniedzēja lūdza viņai piešķirt 20 000 eiro (EUR) kā atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu.

100. Valdība uzskatīja, ka pieprasītā summa ir nesamērīga un nepamatota. Tā argumentēja, ka tad, ja Tiesa iesniedzējai piešķirtu atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu, tai būtu jāņem vērā, ka ar Apgabaltiesas spriedumu iesniedzējai ir nodrošināta iespēja atjaunot attiecības ar bērnu, kas bija pārtrūkušās.

101. Balstoties uz taisnīguma apsvērumiem, Tiesa piešķir iesniedzējai 7 500 eiro (EUR) kā atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu, pieskaitot šai summai jebkurus ieturamos nodokļus.

B. Tiesāšanās izdevumi

102. Tāpat iesniedzēja lūdza piešķirt viņai 70 EUR atlīdzinājumu par tiesāšanās izdevumiem nacionālajās tiesās.

103. Valdība atzīmēja, ka iesniedzēja nebija iesniegusi pierādījumus, ka šie izdevumi viņai patiešām bija radušies.

104. Atbilstoši Tiesas judikatūrai iesniedzējam ir tiesības saņemt atlīdzinājumu par tiesāšanās izdevumiem tikai tiktāl, cik ir pierādīts, ka tie patiešām un pamatoti iestājušies un ir samērīgi apjomā. Turklāt tiesāšanās izdevumi ir atlīdzināmi tikai tiktāl, cik tie ir saistīti ar konstatēto pārkāpumu (skatīt *Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju* (taisnīga atlīdzība) [Lielā palāta], iesniegums Nr.71243/01, 50.rindkopa, ECHR 2014).

105. Šajā lietā, ņemot vērā tās rīcībā esošos dokumentus un augšminētos kritērijus, Tiesa secina, ka Valdības iebildumi attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem nacionālajās tiesās ir pamatoti. Tādēļ tā noraida prasību par tiesāšanās izdevumu nacionālajās tiesās atlīdzināšanu.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA

1. *Atzīst*, ar balsu vairākumu, iesniegumu par pieņemamu izskatīšanai tiktāl, cik tas ir saistīts ar laika periodu no 2023.gada 31.marta, un iesniegumu pārējā daļā par noraidāmu;

2. *Nolemj*, ar 6 balsīm par un 1 pret, ka ir pieļauts Konvencijas 8.panta pārkāpums;
3. *Nolemj*, ar 6 balsīm par un 1 pret,
 - (a) ka valstij-atbildētājai trīs mēnešu laikā no šī sprieduma spēkā stāšanās atbilstoši Konvencijas 44.panta 2.punktam iesniedzējai ir jāizmaksā EUR 7 500 (septiņi tūkstoši pieci simti eiro), kas konvertēti valsts-atbildētājas valūtā pēc kursa, kas piemērojams norēķinu dienā, pieskaitot šai summai jebkurus ieturamos nodokļus, par nemantisko kaitējumu;
 - (b) ka, sākot no iepriekš minētā trīs mēnešu termiņa iestāšanās līdz samaksas veikšanai, par šo naudas summu ir jāmaksā procenti pēc likmes, kas ir vienāda ar attiecīgajā laika periodā spēkā esošo Eiropas Centrālās bankas rezerves aizdevumu procentu likmi nokavējuma periodā, pieskaitot tai trīs procentpunktus;
4. *Noraida*, vienbalsīgi, iesniedzējas taisnīgas atlīdzības prasību pārējā daļā.

Sagatavots angļu valodā un atbilstoši Tiesas Reglamenta 77.punkta 2. un 3. apakšpunktam paziņots rakstveidā 2025.gada 3.jūlijā.

Ilse Freiwirth
nodaļas sekretāre

Ivana Jelić
priekšsēdētāja

Atbilstoši Konvencijas 45.panta 2.punktam un Tiesas Reglamenta 74.punkta 2.apakšpunktam tiesnešu *Davor Derenčinović* un *Anna Adamska-Gallant* atsevišķie viedokļi ir pievienoti šī sprieduma pielikumā.

PIEKRĪTOŠAIS TIESNEŠA *DERENČINOVIĆ* VIEDOKLIS

1. Es piekrītu vairākumam, ka iesniedzējas Konvencijas 8.pantā aizsargātās tiesības bija pārkāptas. Tomēr, līdzīgi kā mana kolēģe tiesnese *Adamska-Gallant*, man bija problēmas atbalstīt vairākuma lēmumu atzīt daļu no iesnieguma, kas saistīta ar laika posmu no 2022.gada 17.februāra līdz 2023.gada 6.martam, kā acīmredzami nepamatotu.

2. Atbilstoši nacionālajam regulējumam pieteikums par pagaidu saskarsmi tiesai jāizskata mēneša laikā no dienas, kad tas saņemts, un šādam lēmumam jābūt nekavējoši izpildāmam (244.¹⁰panta septītā daļa) (skatīt sprieduma 57.rindkopu). Ļoti īss termiņš ir saprotams, lemjot par pagaidu saskarsmi bērna-vecāka attiecībās. Patiesi, daudzas nacionālās sistēmas paredz, ka kompetentajām institūcijām šādās situācijās jārikojas ar pienācīgu rūpību un bez kavēšanās.

3. Tiesā izskatāmajā lietā laiks, kas bija nepieciešams, lai izvērtētu jautājumu par pagaidu saskarsmi no 2022.gada 17.februāra līdz 2023.gada 6.martam, bija pārlietu garš un tādēļ ne tikai pārkāpa nacionālās tiesības, bet bija pretrunā arī standartiem, ko noteikusi Tiesa. Šajā laika periodā bija ilgstoši nepaskaidroti un objektīvi nepamatoti nacionālo institūciju bezdarbības periodi (piemēram, laika posms no 2022.gada 6.jūlija līdz 2023.gada 20.februārim).

4. Šo problēmu izcēla Apgabaltiesa, kas secināja, ka “kavēšanās ir bijusi īpaši kaitējoša iesniedzējas un bērna attiecībām” un “īpaši kaitējoša bērnam, kuram šādā agrā vecumā katra diena un katrs brīdis, kas pavadīts ar ģimeni, ir nozīmīgs” (skatīt sprieduma 45.rindkopu).

5. Apstākļi, ka iesniedzējas advokāte iesniedzējas veselības stāvokļa un tā brīža nespējas īstenot saskarsmi ar bērnu dēļ atsauca pieteikumu par pagaidu saskarsmi (skatīt sprieduma 31.rindkopu), manuprāt, nevar automātiski vēlāk attaisnot to, ka nacionālās institūcijas neizlēma viņas pieteikumu pienācīgā laikā. Citiem vārdiem, atsaukums pats par sevi nepadara sūdzību acīmredzami nepamatotu. Tomēr tas varētu radīt jautājumus par iesniedzējas *locus standi*. Tādēļ iepriekš izklāstītā pozīcija neskar citus sūdzības noraidīšanas pamatus, ko bija izvirzījusi Valdība, bet Tiesa nevērtēja (skatīt sprieduma 77.rindkopu).

TIESNESES ADAMSKA-GALLANT NEPIEKRĪTOŠAIS VIEDOKLIS

Es nepievienojos vairākumam šajā lietā un tādēļ vēlētos izklāstīt šāda mana lēmuma iemeslus.

Iesākumā es vēlos uzsvērt īpašo rūpību, kas jāīsteno lietās, kas saistītas ar vecāku attiecībām ar viņu bērnu, ņemot vērā riskus, ka laika ritējums varētu rezultēties jautājuma faktiskā izlemšanā (skatīt *T.C. pret Itāliju*, iesniegums Nr.54032/18, 58.rindkopa, 2022.gada 19.maijs). Man nav šaubu, ka šāda rūpība izteikti trūka izskatāmajā lietā.

Es cieņpilni nepiekrītu Tiesas lēmumam atzīt iesniegumu, ciktāl tas skar laika posmu no 2023.gada 6.marta, par nepieņemamu izskatīšanai pēc būtības. Iesniedzēja 2023.gada 19.jūnijā vērsās ar sūdzību Tiesā pret valstī-atbildētāju attiecībā uz diviem procesiem par pagaidu saskarsmi: pirmais process tika ierosināts 2022.gada 17.februārī un izbeigts ar 2023.gada 6.marta lēmumu, bet otrs process tika uzsākts ar jaunu pieteikumu, kas iesniegts Rajona tiesā 2023.gada 31.martā, ko bez izvērtēšanas izbeidza 2023.gada 5.aprīlī. Šī lēmuma pārsūdzību atteica izskatīt ar 2023.gada 17.aprīļa lēmumu.

Pirmā procesa laikā bija ilgstoši neizskaidroti un nepamatojami nacionālo institūciju bezdarbības posmi. Turklāt izskatās, ka, noraidot pieteikumu par pagaidu saskarsmi (ko vēlāk pārsūdzēja), Rajona tiesa nepietiekami izvērtēja psihologa viedokli, ka bija nepieciešams atjaunot bērna un iesniedzējas saskarsmi. Visbeidzot 2023.gada 17.aprīļa lēmumā netika ņemts vērā fakts, ka attiecībā uz šo jautājumu nebija pieņemts neviens lēmums pēc būtības, jo sākotnējo procesu izbeidza, atsaucoties uz formāliem apsvērumiem. Tādēļ ir skaidrs, ka par spīti pienākumam izskatīt pieteikumu par pagaidu saskarsmi mēneša laikā, nacionālā tiesa to neizdarīja un beigās nekāds lēmums pēc būtības vispār netika pieņemts.

Līdzīgi kā tiesnesis *Derenčinović*, es uzskatu, ka pieteikuma par pagaidu saskarsmes īstenošanas kārtību atsaukšana pirmajā procesā nav pietiekama, lai attaisnotu valsts nespēju izpildīt tās pozitīvos pienākumus. Šajā saistībā es uzskatu, ka ir nepieciešams vērtēt apstākļus, kādos iesniedzējas atsaukums notika, proti, to faktiski veica iesniedzējas advokāts, pirmšķietami bez pietiekamas konsultācijas ar iesniedzēju, kas tobrīd mentālās veselības dēļ bija hospitalizēta. Nekavējoties pēc viņas iznākšanas no slimnīcas tika iesniegts jauns pieteikums par pagaidu saskarsmi. Manuprāt, šie apstākļi, ja tos vērtē kopumā, attaisnotu pirmā posma izvērtējumu iespējama Konvencijas 8.panta pārkāpuma kontekstā.

Paturot šo prātā, es uzskatu, ka nebija pamatoti vērtēt valsts turpmāko rīcību pēc tam, kad tika izbeigts process par pagaidu saskarsmes īstenošanu. Es uzskatu, ka tas ir priekšlaicīgi, jo pamata process šajā lietā nacionālajās tiesās turpinājās pēc šī brīža. Tas noslēdzās ar Apgabaltiesas spriedumu atjaunojot iesniedzējas un bērna saskarsmi no 2024.gada 7.marta. Šajā

SPRIEDUMS LIETĀ “M.K. pret LATVIJU” – ATSEVIŠĀJIE VIEDOKĻI

saistībā, manuprāt, ir būtiski, ka Apgabaltiesa spēcīgi kritizēja to, kā process tika virzīts pirmās instances tiesā, uzsverot bērna labbūtnības nozīmīgumu. Galu galā valsts izpildīja savus pozitīvos pienākumus – nodrošināt efektīvu Konvencijas 8.pantā garantēto tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību aizsardzību.